

Kapitola 12

Subsaharská Afrika v české zahraniční politice¹

Kateřina Ženková Rudincová

Předchozí kapitolu ediční řady o české zahraniční politice věnovanou subsaharské Africe jsme zakončili poměrně optimistickým konstatováním, že se této teritoriální agendě dostává zaslouženého prostoru v rámci české zahraniční politiky, což platí také pro rok 2016. Lze pozorovat pokračující zájem různých aktérů o tento region, který se projevil nejen pracovními cestami ministra zemědělství Mariana Jurečky, ale také množstvím akcí, které se v souvislosti se subsaharskou Afrikou uskutečnily. Přestože samotný export do regionu poprvé od ekonomické krize ve sledovaném roce poklesl o 1,3 mld. Kč, stále se pohybuje okolo 20 mld. Kč, v relativních číslech pak tvoří necelého půl procenta celkového českého vývozu. Tento fakt se projevil také v mediálním obrazu afrického kontinentu, kdy Afrika nebyla již jednoznačně prezentována jakožto ekonomicky rostoucí region, ale byly často zmiňovány ekonomické problémy, se kterými se musí potýkat. Ani v roce 2016 nedošlo k větší politizaci žádného tématu, týkajícího se subsaharské Afriky. Předmětem polarizované debaty na půdě Parlamentu ČR se nestalo ani projednávané téma prodloužení mandátu českých jednotek vyslaných v rámci Výcvikové mise Evropské unie EUTM-Mali a mírové mise OSN MINUSMA, na rozdíl od parlamentních debat v souvislosti se schvalováním vyslání českých jednotek v rámci mise EUTM-Mali v roce 2013.

AFRICKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: VÝCHODISKA A POLITICKÝ KONTEXT

Již v roce 2015 byla schválena nová *Koncepce české zahraniční politiky ČR*, ve které byla mj. identifikována oblast Sahelu jakožto bezpečnostní priorita rámovaná širší unijní agendou. Na bilaterální úrovni pak Koncepce zmiňuje především záměr rozvíjet vztahy s Etiopií, Nigérií a JAR. Mezi další zájmové oblasti pak Koncepce řadí jak z bezpečnostních, tak ekonomických důvodů Keňu, Tanzanii, Senegal, Ghanu nebo Zambii. Již v roce 2015 byla schválena jako neveřejný dokument dílčí koncepce

Subsaharská Afrika: Teritoriální strategie na období 2015–2018. Jakožto dílčí nástroje k naplňování cílů zde byly navrženy především posilování ekonomické diplomacie, zahraniční cesty, zahraniční rozvojová spolupráce a spolupráce v akademické a kulturní oblasti.

Ve sledovaném roce pokračovalo naplňování cílů vytyčených v těchto dokumentech, o čemž svědčí pokračující častá frekvence návštěv regionu, doprovázená navíc podnikatelskými misemi, zájem o bezpečnostní otázky v regionu a posilování partnerství s klíčovými státy, jako jsou Etiopie, Nigérie nebo JAR. Česká republika vystupovala proaktivně v navazování také partnerství nových, když v souladu s teritoriální strategií získala status pozorovatele ve Společenství portugalsky hovořících zemí 31. 10. 2016 na summitu této organizace v Brazílii, přičemž ČR cílí své zájmy především na spolupráci s Mosambikem a Angolou, které jsou nejvýznamnějšími lusofonními zeměmi Afriky. Politická reprezentace si uvědomuje, že k řešení bezpečnostních otázek zahrnujících také nelegální migraci z regionu je zapotřebí nejprve dosáhnout stability na africkém kontinentu, jež je důležitým předpokladem pro udržitelný růst. V tomto kontextu se angažuje zvláště v regionu Sahelu, který je definován jako jeden z prioritních pro bezpečnost celé Evropy.

AFRICKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRANIČNÍ POLITIKY: AGENDA A UDÁLOSTI

Politické vztahy

Oficiální prohlášení mohou být pojímána jakožto indikátor zájmu MZV o tuto teritoriální agendu. Ve sledovaném roce vydalo MZV čtyři oficiální prohlášení, týkající se událostí v subsaharské Africe, přičemž tři z nich se týkala bezpečnostní situace v regionu a jedno mezinárodněprávních otázek. V lednu 2016 vydalo MZV oficiální prohlášení k teroristickým útokům v Burkině Faso a v Somálsku.² V prohlášení z 14. 3. 2016 odsoudilo MZV teroristický útok spáchaný organizací Al-Kaidá Islámského Maghrebu (AQIM) v turistickém resortu Grand Bassam v Pobřeží slonoviny.³ Ministerstvo vydalo 24. 10. 2016 rovněž oficiální prohlášení k odstoupení JAR od Římského statutu, zakládajícího dokumentu Mezinárodního trestního soudu, a zároveň k zahájení formálních kroků k odstoupení Burundi od stejné smlouvy.⁴ V samotném závěru sledovaného roku, 22. 12. 2016, vydalo MZV prohlášení ke zhoršení politické a bezpečnostní situace v Konžské demokratické republice v důsledku protestů po skončení mandátu prezidenta Josepha Kabily. V prohlášení MZV vyzvalo prezidenta i nového předsedu konžské vlády k mírovému řešení současné situace a podpořilo mírotvorné aktivity Národní episkopální konference (CENCO) v Konžské demokratické republice.⁵

Doposud bezprecedentní zájem o dění v oblasti subsaharské Afriky vyjádřil rovněž prezident Miloš Zeman. Při příležitosti převzetí pověřovacích listin pěti nových velvyslanců v Praze se setkal s novou mimořádnou a zplnomocněnou velvyslankyní Gambijské islámské republiky J. E. paní Teneng Mba Jaiteh a při té příležitosti projevil protest proti mučení a zavraždění dvou lídrů opozice v gambijském vězení.⁶

Z hlediska celoevropského se ČR zapojila do několika iniciativ, zaměřených především na bezpečnostní a humanitární otázky na africkém kontinentu. V této souvislosti vedl náměstek ministra zahraničních věcí Václav Kolaja českou delegaci na mezinárodní dárcovské konferenci na podporu Středoafričské republiky, která se konala v Bruselu 17. 11. 2016. Na konferenci se jednalo o obnově a rozvoji země, přičemž náměstek Kolaja upozornil na roli ČR v SAR především v humanitární oblasti a obnově infrastruktury.⁷ Česká republika přislíbila pomoc ve výši přibližně 100 tis. EUR každoročně během příštích tří let na humanitární účely podporou neziskové společnosti SIRIRI, která se zaměřuje na vzdělávání učitelů a žáků. V souvislosti s problematikou migrace pak jednal ministr zahraničních věcí Lubomír Zaorálek 20. 6. 2016 na Radě EU pro zahraniční věci v Lucemburku. Ministři zahraničních věcí evropských zemí zde rozhodli o rozšíření operace Sophia/EUNAVFOR MED, působící ve Středozemním moři proti nelegální migraci. Dalším tématem jednání byla pomoc zemím Sahelu, jmenovitě Mauritánii, Mali, Nigeru, Čadu a Burkině Faso zaměřená především na zlepšení bezpečnostní a ekonomické situace s cílem omezit migraci z tohoto regionu. Oblast Sahelu je dlouhodobou bezpečnostní prioritou EU, a proto zde působí již tři unijní mise v rámci Společné bezpečnostní a obranné politiky (CSDP) včetně mise EUTM-Mali, do které se zapojila i ČR.⁸

České cesty do subsaharské Afriky

Počet a spektrum cest do subsaharské Afriky lze ve sledovaném roce považovat za poměrně bohaté. Rovněž v roce 2016 se uskutečnily cesty do subsaharské Afriky na úrovni ministrů, což svědčí o pokračujícím zájmu ve vedení resortů o dané teritorium. Ve dnech 12.–16. 4. 2016 se uskutečnila pracovní cesta ministra zemědělství Mariana Jurečky do Tanzanie a Zambie. Ministr se nejprve setkal s tanzanským ministrem zemědělství, hospodářských zvířat a rybníkářství Mwigulu Lameckem Nchembou, se kterým projednával možnosti spolupráce obou zemí v oblasti zemědělské a potravinové výroby. Ministr Jurečka se setkal také se svým zambijským protějškem Givenem S. Lubindou, ministrem rybníkářství a hospodářských zvířat Greyfordem Mondem a ministryní průmyslu a obchodu Margaret Mwanakatwe. Součástí pracovní cesty byly i návštěvy farem, např. tanzanské mléčné farmy MilkCom, účast na veletrhu AGRI-tech Expo Zambia a jednání se Zambijskou rozvojovou agenturou.⁹ Ministra na jeho cestě doprovázela podnikatelská mise, složená především ze zástupců producentů a vývojářů zemědělské techniky, posklizňových, zpracovatelských a potravinářských technologií, ale také genetiky skotu.¹⁰

Společná mise ministerstva zemědělství, ministerstva zahraničních věcí, ministerstva obrany a ministerstva průmyslu a obchodu navštívila 11.–14. 5. 2016 Nigérii¹¹ a Senegal.¹² Původně byla plánovaná účast nejen ministra zemědělství M. Jurečky, ale také ministra zahraničních věcí L. Zaorálka, který však byl nucen svou účast na poslední chvíli odvolat a MZV tak zastupoval náměstek Martin Tlapa, za Ministerstvo obrany ČR se mise zúčastnil náměstek ministra Tomáš Kuchta. V Nigérii byla mise přijata viceprezidentem Yemim Osinbajou, ministrem zahraničních věcí Geoffreyem Onyeamou a ministrem energetiky a ekonomickým superministrem Babatundem

Rajim Fasholou. Součástí návštěvy byl také společný česko-nigerijský podnikatelský seminář, jehož se účastnili zástupci českých a nigerijských firem. Nigérie znamená pro české vývozce velký potenciál především v oblasti dodávek zemědělských technologií.¹³ V průběhu návštěvy došlo také k separátním jednáním mezi náměstkem T. Kuchtou a ministrem obrany Nigérie Mansurem Dan-Alim a velitelem nigerijských vzdušných sil Sadiqem Abubakarem.¹⁴ V Senegalu byly tématem jednání s předsedou vlády Mohammedem Dionnem, ministrem zahraničních věcí Mankeurem Ndiayem, se státním sekretářem pro zemědělství, ministryní pro živočišnou výrobu a ministryní pro turistiku především možnosti prohloubení spolupráce v hospodářské oblasti. I v Senegalu byl uspořádán společný podnikatelský seminář za účasti ministryně pro podporu investic a rozvojového partnerství Khoudii Mbaye. Česká delegace se rovněž zúčastnila otevření zastoupení společnosti Petrof a klavírní školy. Jednání se senegalskou stranou a za přítomnosti zástupců EGAP a ČSOB proběhla také na téma možnosti exportu českých autobusů do Senegalu. Na závěr cesty byly prezentovány úspěchy projektu na záchranu antilopy Derbyho, který v Senegalu dlouhodobě vede Česká zemědělská univerzita.¹⁵

Návštěvy v zemích subsaharské Afriky probíhaly ve sledovaném roce také na úrovni náměstků. Dne 11. dubna navštívil náměstek ministra zahraničních věcí Lukáš Kaucký společně s náměstkem ministra obrany Jakubem Hodinářem a podnikatelskou delegací, složenou ze zástupců zbrojního průmyslu, Burkínu Faso. Delegace jednala s náměstkyní ministra zahraničních věcí Ritou Solange Agneketom Bogoré především o otázkách bezpečnosti v regionu. Šlo o vůbec první návštěvu na úrovni náměstků v této zemi v historii České republiky. Náměstka přijal rovněž prezident Burkiny Faso Roch Marc Christian Kaboré, se kterým byla projednávána především témata týkající se bezpečnosti, terorismu a nelegální migrace. Následující den jednal náměstek Kaucký s předsedou Národního shromáždění Burkiny Faso Salifem Diallo.¹⁶ Delegace poté odcestovala do Ghany, kde se jednání 13.–14. dubna soustředila na možnosti spolupráce v oblasti bezpečnosti, především na angažování v misi OSN MINUSMA v Mali a na boj proti terorismu v oblasti Sahelu, a dále na spolupráci v oblasti ekonomiky v souvislosti s regionální integrací západní Afriky. Se státním tajemníkem ghanského prezidenta Kwesi Quarteyem pak delegace diskutovala o problematice migrace a roli Africké unie a Ghany v jejím řešení.¹⁷

V návaznosti na cestu ministra zahraničních věcí L. Zaorálka v roce 2015 do Keni se bilaterálně setkal 19. 7. 2016 náměstek M. Tlapa u příležitosti konání mezinárodní konference UNCTAD 14¹⁸ v Nairobi s keňskou ministryní zahraničních věcí Aminou Mohamed. Jednali spolu především o možnostech prohloubení ekonomické spolupráce, ale také o aktuálních politických otázkách v Evropě i Africe a bezpečnosti. Obě strany se shodly na zahájení pravidelného politického dialogu.¹⁹ Na schůzku pak navázalo bilaterální jednání náměstků M. Tlapy s ministrem průmyslu a obchodu Adanem Mohamedem a náměstkem zodpovědným za mezinárodní obchod Chrisem Kiptoo na téma možnosti prohloubení ekonomické spolupráce a využití potenciálu východoafrického trhu sdruženého do tzv. Východoafrického společenství.²⁰

Následně náměstek Tlapa navštívil Rwandu, kde 21. 7. 2016 jednal se stálým tajemníkem na ministerstvu průmyslu a obchodu Emmanuelem Hategekou o pro-

hloubení ekonomické spolupráce s výhledem na naplňování plánu Víze 2020. Jako perspektivní sektory ekonomické spolupráce byly identifikovány především energetika, zemědělství, zdravotnictví, zpracování potravin a obrana a bezpečnost. M. Tlapa projednával rovněž se státním ministrem zemědělství Tonym Nsanganirou možnosti transferu know-how a dodávek zemědělské techniky.²¹ Na závěr své návštěvy se 22. 7. 2016 náměstek ministra zahraničních věcí setkal s ministryní zahraničních věcí a spolupráce Louisou Mushikiwabo, se kterou jednal především o transformaci Rwandy po genocidě v roce 1994 a rozšíření doposud úspěšné spolupráce v oblasti bezpečnosti a obrany také na další sektory, jako jsou zemědělství, zpracovatelský průmysl, zdravotnictví či vzdělávání.²²

Ve dnech 11.–15. 9. 2016 navštívil náměstek ministra obrany T. Kuchta Angolu a JAR. Zahraniční cesta se uskutečnila díky podpoře ministerstva obrany a ministerstva zahraničních věcí, přičemž se na její přípravě podílela rovněž Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu. V Angole jednal náměstek Kuchta s ministrem obrany Gasparem Santosem Rufinem, státním tajemníkem ministerstva zahraničních věcí Manuelem Augustem, zástupcem náčelníka generálního štábu angolské armády. V obou zemích proběhly prezentace českých zbrojních firem a v Pretorii se delegace zúčastnila veletrhu Africa Aerospace and Defence. Na okraj veletrhu se T. Kuchta setkal bilaterálně s náměstkem ministra obrany Kebbym Maphatsoem, náčelníkem generálního štábu armády JAR Lindilem Yamem a ministrem obrany Mosambiku.²³

Cestu do subsaharské Afriky vykonala ve sledovaném roce také náměstkyně ministra zdravotnictví ČR Lenka Teska Arnoštová, která 18.–22. 4. 2016 navštívila za doprovodu týmu z Fakultní nemocnice Motol pod vedením jejího ředitele Miloslava Ludvíka Zambii. Vzhledem k tomu, že Zambie je jednou z prioritních zemí české ZRS, jednání se zaměřovala především na možnosti prohloubení spolupráce v oblasti vzdělávání zambijských lékařů a na možnosti léčby zambijských dětí s vrozenými srdečními vadami.²⁴ Zambie byla v dubnu 2016 rovněž cílem pracovní cesty náměstka ministra zemědělství Zdeňka Adamce. Jednal se stálou tajemnicí zambijského ministerstva obchodu a průmyslu Kaulou Siame a stálým tajemníkem zambijského ministerstva energetiky a vodních zdrojů Edem Chombou. Jednání se soustředila především na témata možností zahraničních investic v zemi, zvláště v sektoru energetiky a zemědělství.²⁵

Dvě pracovní cesty do Keni uskutečnil v roce 2016 náměstek ministra životního prostředí Vladislav Smrž. Ve dnech 23.–27. května se jako vedoucí české delegace zúčastnil 2. Environmentálního shromáždění Organizace spojených národů (UNEA-2)²⁶ a 28. října byl čestným hostem recepcce k 98. výročí založení Československé republiky, kterou pořádalo Velvyslanectví ČR v Nairobi.²⁷

Ve dnech 3.–7. 10. 2016 vykonal Ivan Jančárek, zástupce náměstka pro řízení sekce mimoevropských zemí, ekonomické a rozvojové spolupráce a ředitel afrického odboru Ministerstva zahraničních věcí ČR, pracovní cestu do Ugandy a Tanzanie za doprovodu pracovníků Velvyslanectví ČR v Nairobi, představitele Ministerstva obrany ČR a podnikatelské delegace. Na řadě bilaterálních jednání se diskutovalo o aktuálních tématech východoafrického regionu, především o podpisu Dohody o ekonomickém partnerství s EU.²⁸

Z dalších cest do subsaharské Afriky lze jmenovat pracovní cestu zástupce ředitele odboru států subsaharské Afriky MZV Jaroslava Sira do Mosambiku 15.–19. 5. 2016, během které se setkal s ředitelem odboru pro země Evropy a Ameriky MZV Mosambiku Antóniem Machevem, zástupcem Centra pro podporu investic Godinhem Alvesem a představiteli diplomatického sboru. Projednávaná témata se týkala především možnosti konání podnikatelského semináře v Mosambiku za účasti českých firem, prohloubení ekonomické spolupráce a otázky vzájemných návštěv na vysoké úrovni.²⁹

O otázkách bezpečnosti jednal 2.–3. 6. 2016 v Keni a Rwandě náčelník Generálního štábu AČR armádní generál Josef Bečvář. V rámci jeho návštěvy se konaly prezentace výrobků české obranné a bezpečnostní techniky.³⁰ Keňa a Rwanda mají dlouhodobě zájem o spolupráci s ČR v oblasti bezpečnosti a české výrobky se v těchto zemích těší výborné pověsti, rovněž díky tomu, že jejich prodej je spojen také s poskytováním následného servisu a školení ohledně jejich používání.

Vzhledem k tomu, že zahraniční rozvojová spolupráce je součástí české zahraniční politiky, je na závěr tohoto oddílu vhodné zmínit také pracovní cestu ředitele České rozvojové agentury Michala Kaplana do Zambie 6.–11. 3. 2016, která bude prioritní zemí podle připravované koncepce ZRS, s cílem informovat představitele Zambijské republiky o probíhajících projektech ČRA v zemi a monitoringu dvou stávajících projektů.³¹ V případě Zambie jde především o projekty týkající se zemědělství a produkce potravin, což souvisí také se zvýšeným zájmem ministerstva zemědělství o tuto zemi, doloženým návštěvou ministra M. Jurečky v Zambii v roce 2016 i v roce předchozím.

Návštěvy partnerů ze subsaharské Afriky v České republice

Co se týče návštěv partnerů ze subsaharské Afriky v České republice, probíhaly rovněž na úrovni ministrů. Mezi 13. a 16. 3. 2016 navštívila ČR ghanská delegace vedená ministryní cestovního ruchu, kultury a kreativních umění Elizabeth Ofosu-Agyare. Při bilaterálních jednáních s náměstkyní ministra kultury ČR se diskutovalo především o otázkách možné spolupráce v oblasti kultury, účasti ghanských umělců na festivalech v ČR nebo péče o kulturní dědictví.³² Výstavy obranné techniky Future Forces Forum v Praze v říjnu 2016 se zúčastnil také ugandský státní ministr obrany Okello Engola Charles Macodwogo, který zde vedl rovněž bilaterální jednání s náměstkem ministra obrany T. Kuchtou.³³

Politické konzultace mezi ministerstvy zahraničních věcí ČR a Etiopie na úrovni náměstků se konaly 2. 6. 2016. Jednání se týkala především témat naplnění potenciálu obchodní výměny mezi oběma zeměmi, úspěchů zahraniční rozvojové spolupráce, ale také problematiky migrace, lidských práv a bezpečnosti v oblasti Afrického rohu.³⁴ Konzultace na úrovni náměstků proběhly rovněž 15. 11. 2016 v Praze, kdy jednal náměstek M. Tlapa s náměstkem ministryně mezinárodních vztahů a spolupráce JAR Luwellynem Landersem. Předmětem jednání byl rozvoj spolupráce v oblasti politické, ekonomické, ale také bezpečnostní a vědeckotechnické. V této souvislosti je připravována k podepsání Dohoda o vědeckotechnické spolupráci. V následujícím roce se předpokládá návštěva jihoafrické ministryně mezinárodních vztahů a spolupráce v ČR a zasedání Smíšené ekonomické komise v JAR.³⁵

Delegace etiopské Hospodářské komory navštívila v rámci projektu Aid for Trade na konci července 2016 Českou republiku. Náměstek M. Tlapa přijal delegaci etiopské Hospodářské komory a sektorové asociace Addis Abeby (AACCSA) 26. 7. 2016, přičemž jejím zástupcům představil základy české ekonomické diplomacie a jednající se shodli na potřebě zaměřit zahraniční rozvojovou spolupráci ČR v Etiopii na rozvoj obchodu a podnikání. Zdůraznili rovněž dlouhodobou historii vzájemných vztahů a dobrou pověst českých výrobků a technologií v Etiopii.³⁶ Českou republiku navštívila v roce 2016 delegace z nigerijského státu Kano, kterou vedl místopředseda kanského parlamentu pan Hamisu Ibrahim. Setkala se s představiteli Jihočeského kraje a hlavním tématem jednání bylo představení obou regionů a možnosti spolupráce především v ekonomické oblasti, což odpovídá dlouhodobě stanoveným prioritám.³⁷

Další události

V České republice se ve sledovaném roce konaly další akce, které se týkaly regionu subsaharské Afriky. Dne 21. 4. 2016 se setkal předseda vlády Bohuslav Sobotka s velvyslanci zemí subsaharské Afriky. Mezi tématy, která byla na tomto doposud bezprecedentním setkání projednávána, byla migrace, bezpečnostní výzvy, jimž region čelí, ale také vzájemné obchodní příležitosti a rozvojová spolupráce.³⁸

Již v předchozím roce byla zahájena jednání ohledně pokračování vztahů Evropské unie se skupinou zemí Afriky, Karibiku a Tichomoří (AKT) po vypršení dohody z Cotonou v roce 2020. Během těchto jednání projevila ČR proaktivní přístup tím, že do debaty odevzdala jako jediná nová členská země EU dva vstupy. V návaznosti na tato jednání pak MZV uspořádalo 16. 6. 2016 k tématu budoucnosti vztahů se zeměmi AKT kulatý stůl, který zahájili náměstek ministra průmyslu a obchodu Vladimír Bártl a zástupce náměstka sekce mimoevropských zemí, ekonomické a rozvojové spolupráce MZV Ivan Jančárek. Ve svých vystoupeních zdůraznili především význam ekonomických dohod uzavíraných s africkými regiony a jedinečnou možnost reformovat vztahy s jednotlivými zeměmi daných regionů a vytvořit tak nové příležitosti nejen pro ČR, ale pro celou EU.³⁹

Dne 6. 4. 2016 uspořádalo MZV ve spolupráci s ČRA seminář věnovaný Svěřeneckému fondu EU pro Afriku (EUTF), který byl založen na summitu EU–Afrika v La Vallettě v roce 2015 v reakci na migrační krizi za účelem stabilizace tranzitních a zdrojových zemí migrace. Možnosti čerpání z fondu pro české realizátory představil Hans Christian Stausboll z Evropské komise, manažer pro okno Afrického rohu v rámci Svěřeneckého fondu, kterého se ČR účastní. Paralelně k tomuto semináři se konala také jednání zástupců zemí Visegrádské čtyřky, u jehož příležitosti podepsali zástupci čtyř středoevropských zemí Memorandum upravující spolupráci zemí V4 v rámci Svěřeneckého fondu. Země V4 utvořily *pool of donors* a získaly tak jeden společný hlas, protože příspěvek žádné z nich nedosahuje potřebných 3 mil. EUR k tomu, aby dosáhly na samostatné hlasovací právo. Zároveň si zástupci zemí V4 u této příležitosti vyměnili zkušenosti ze svého působení v regionu Afrického rohu, především v Súdánu, Etiopii a Keni.⁴⁰

Spolupráce mezi ČR a zeměmi subsaharské Afriky probíhá rovněž v oblasti vědy a výzkumu, o čemž svědčí např. podepsání memoranda o výměně informací mezi Addis Ababa University a TA ČR 22. 4. 2016.⁴¹ Důležitou součástí české zahraniční politiky je také zahraniční rozvojová spolupráce, která prostřednictvím ČRA směřuje v subsaharské Africe především do Etiopie a Zambie. V Etiopii se jedná převážně o projekty na zajištění přístupu k vodě, v Zambii pak podpora učňovského vzdělávání.⁴² Díky Charitě ČR a finanční podpoře ze strany MZV byla otevřena nová veterinární klinika v Jižním Súdánu.⁴³ Vláda ČR dále schválila 24. 8. 2016 vyčlenění prostředků pro mimořádné částečné uhrazení poplatků pro dokončení vzdělání nigerijských studentů na 1. lékařské fakultě UK, jimž vláda sátu Rivers ukončila úhradu školného.⁴⁴ Rozvojový rozměr české zahraniční politiky je však předmětem samostatné kapitoly této publikace.

I ve sledovaném roce se konal již tradiční Mezinárodní den Afriky, který byl uspořádán 26. května zástupci deseti zastupitelství afrických zemí v České republice za účasti ministra zahraničních věcí Lubomíra Zaorálka. Oslovy, které připomněly výročí založení Organizace africké jednoty 25. 5. 1963, svými projevy zahájili ministr L. Zaorálek a velvyslankyně Marockého království v Praze paní Souriya Otmani, přičemž oba zdůraznili potenciál spolupráce mezi ČR a Afrikou v oblasti transferu know-how, technologií a ekonomické spolupráce.⁴⁵

Z jednání Zahraničního výboru Poslanecké sněmovny PČR týkajících se této teritoriální agendy je možné zmínit projednávání vládního návrhu, na základě kterého měl Parlament ČR vyslovit souhlas s ratifikací Prozatímní dohody o hospodářském partnerství mezi Evropským společenstvím a jeho členskými státy na jedné straně a smluvní stranou střední Afrika na straně druhé (sněmovní tisk 656). Z afrických států smlouvu prozatím ratifikoval pouze Kamerun a pro ČR by její ratifikace mohla znamenat otevření kamerunského trhu pro české strojírenské výrobky.⁴⁶ Na 28. schůzi Zahraničního výboru konané 6. října byla projednávána ratifikace podobné smlouvy, tentokrát se jednalo o vládní návrh k vyslovení souhlasu s ratifikací Dohody o hospodářském partnerství mezi Evropskou unií a jejími členskými státy na jedné straně a státy SADC EPA na straně druhé (sněmovní tisk 897). Smlouva znamená pro ČR především prohloubení vztahů s JAR a pro ostatní státy SADC EPA pak zjednodušení přístupu na evropské trhy.⁴⁷ Senátní Výbor pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost projednával v roce 2016 unijní dokumenty týkající se bezpečnostní situace ve Středoafrické republice a návrh na zřízení výcvikové mise Evropské unie ve Středoafrické republice (EUTM RCA).⁴⁸ Ani v jednom z těchto případů se projednáváná témata nestala předmětem politizace ani polarizované debaty na půdě výborů Poslanecké sněmovny a Senátu PČR a navržené unijní dokumenty byly ve výborech schváleny.

Co se týče aktivity českých europoslanců, některé z nich se zaměřovaly také na subsaharskou Afriku. Například europoslanec Pavel Telička (ANO) vyzval na plenární debatě Evropského parlamentu ve Štrasburku EU, aby motivovala Africkou unii k řešení politických krizí na kontinentu. Jednal tak v reakci na povolební násilí, jež se rozhořelo v Gabonu po prezidentských volbách, ve kterých zvítězil v srpnu 2016 dosavadní prezident Ali Bongo.⁴⁹ Europoslanci přijali usnesení, ve kterém vyjádřili znepokojení nad současnou situací v Súdánu a kritizovali porušování lidských práv

v zemi. Čeští europoslanci Petr Svoboda a Jaromír Štětina navíc do textu usnesení prosadili zmínku o procesu s českým misionářem Petrem Jaškem, který byl v Súdánu zadržen a obviněn z protistátní činnosti již v roce 2015.⁵⁰

Bezpečnost

V roce 2016 pokračovalo zapojení příslušníků Armády ČR do mezinárodních misí EU a OSN. Českou bezpečnostní politiku v subsaharské Africe lze tak chápat jakožto reaktivní, kdy ČR následuje politiku EU, jejíž prioritou v subsaharské Africe je bezesporu oblast Sahelu, jak z důvodu terorismu a vzestupu islámského fundamentalismu v oblasti, tak z důvodu migrační krize, která se projevila již v roce 2015. Jak deklaroval ministr L. Zaorálek na zasedání Rady EU pro zahraniční věci v Lucemburku 20. 6. 2016, Česká republika podporuje unijní angažmá v Sahelu. Na tyto země je rovněž cílen nový koncept Evropské komise k migračnímu partnerství – New Partnership Framework on Migration, který ČR rovněž podporuje.⁵¹ Kromě zapojení do výcvikové mise EUTM-Mali byly v roce 2016 nasazeny Speciální síly AČR do mise OSN MINUSMA ve stejné zemi, přičemž se jednalo o zapojení jednotek AČR do mise OSN po sedmnácti letech.⁵²

Ve sledovaném období byl ve vládě a na půdě Parlamentu ČR projednáván návrh na prodloužení působení sil AČR v zahraničních misích. V této souvislosti nedošlo k polarizaci debaty, protože jednotky AČR již v těchto misích úspěšně působí a navíc je jejich vyslání rámováno širšími unijními bezpečnostními zájmy. Pokračující zapojení do misí EU a OSN v Mali bylo rovněž identifikováno na setkání nejvyšších ústavních činitelů státu ke koordinaci zahraniční a bezpečnostní politiky jakožto jedna ze čtyř prioritních oblastí zapojení ČR do zahraničních operací a mezinárodních pohotovostních uskupení⁵³ a společně s působením jednotek AČR v Afghánistánu byla označena za těžiště působení českých ozbrojených sil v zahraničí.⁵⁴ Návrh na působení sil a prostředků resortu ministerstva obrany v zahraničních operacích v letech 2017 a 2018 s výhledem na rok 2019 byl schválen vládou ČR 18. 4. 2016 v usnesení č. 339.⁵⁵ Na období od 1. 1. 2017 do 31. 12. 2018 tak vláda ČR schválila působení sil MO v operačním velitelství operace Evropské unie EUNAVFOR ATALANTA ve Velké Británii v celkovém počtu do tří osob; ve výcvikové misi Evropské unie EUTM v Malijské republice v celkovém počtu do 50 osob; v misi Organizace spojených národů MINUSMA v Malijské republice v celkovém počtu do deseti osob.

Na půdě parlamentu byl vládní návrh nejprve projednán jakožto sněmovní tisk 786 ve Výboru pro obranu, který ve svém usnesení z 30. schůze z 27. 4. 2016 doporučil návrh ke schválení Poslaneckou sněmovnou.⁵⁶ Na plénu byl tento návrh následně projednáván a schválen byl PS PČR na 48. schůzi z 29. 6. 2016 v usnesení č. 1276 /sněmovní tisk 786/.⁵⁷ Ministr obrany M. Stropnický na plénu zarámoval působení příslušníků Armády ČR v misi v Mali širšími unijními bezpečnostními zájmy: „*Mali je jednou ze zemí Sahelu, jejíž stabilita se promítá do bezpečnostní situace v Evropě, potažmo i České republice, a to v rámci migrace a případného terorismu.*“⁵⁸ V hlasování s pořadovým číslem 122 se z přítomných 144 poslanců a poslankyň vyslovilo 113 pro přijetí návrhu, 29 poslanců a poslankyň, všichni z poslaneckého klubu KSČM, hlasovalo proti.⁵⁹ V Senátu PČR byl návrh projednán ve Výboru pro zahraniční věci, obranu

a bezpečnost, který doporučil v usnesení č. 145 /senátní tisk 251/1/ Senátu PČR vyslovit s návrhem souhlas.⁶⁰ Následně byl tento návrh projednáván na plénu⁶¹ a 14. 7. 2016 byl schválen v usnesení č. 486 z 26. schůze⁶² většinou 49 senátorů a senátorek z přítomných 54, přičemž pět senátorů a senátorek se zdrželo hlasování.⁶³

Byl rovněž schválen mandát na vyslání zástupců do námořní mise EU NAVFOR – operace ATALANTA, která bojuje s pirátskými útoky u somálského pobřeží. V tomto případě se jedná o obsazování pozic ve velitelských strukturách v ústředí.⁶⁴ Kromě toho se čeští příslušníci AČR zapojují také do pozorovatelských misí OSN, v počtu tří osob se účastní mise MONUSCO v Demokratické republice Kongo a ve stejném počtu se účastní pozorovatelské mise MINUSCA ve Středoafričské republice.⁶⁵

Dlouhodobá spolupráce v oblasti bezpečnosti probíhá kromě Nigérie, kde v současnosti české tanky pomáhají v boji proti islamistické teroristické skupině Boko Haram,⁶⁶ především s východoafrickými státy Rwandou a Keňou. V této souvislosti došlo např. ve sledovaném roce ke slavnostnímu předání vrtulníků MI 17, které prošly generální opravou v české firmě LOM s.p., keňské policii.⁶⁷

Hospodářské vztahy

V roce 2016 bylo do subsaharské Afriky vyvezeno zboží v celkové hodnotě necelých 19 mld. Kč. V meziročním srovnání se jedná o pokles objemu vývozu o 1,3 mld. Kč. V relativních číslech šlo o pokles podílu z celkového českého vývozu do zahraničí z 0,52 % v roce 2015 na 0,47 % v roce 2016. Již tradičně směřovala více než polovina celkového českého vývozu do JAR, konkrétně šlo o zboží v hodnotě 11,5 mld. Kč, což je v meziročním srovnání nárůst téměř o jednu miliardu. Do JAR byla v roce 2016 vyvezena především zařízení k automatickému zpracování dat v hodnotě 1,8 mld. Kč a díly a příslušenství motorových vozidel za bezmála 1,2 mld. Kč. Miliardovou hranici překonal jen vývoz do Nigérie, dále do Ugandy bylo vyvezeno ve sledovaném období zboží v hodnotě necelých 900 mil. Kč, přičemž v tomto případě se jednalo o meziroční nárůst vývozu přibližně o 600 mil. Kč. V případě Mali se vyvezlo zboží v přibližné hodnotě 600 mil. Kč, za půl mld. Kč bylo vyvezeno zboží dále do Ghany, Keni nebo Etiopie. Co se týče poklesu vývozu, největší propad byl zaznamenán v případě Angoly, a to o 1,5 mld. Kč dotýkající se především vývozu rour a trubek kruhového průřezu z nerezavějící oceli, a dále klesl vývoz do Nigérie, a to meziročně o celých 41 %, přičemž šlo zejména o pokles vývozu zařízení k automatickému zpracování dat, zbraní a munice a čepelek do holicích strojků. Důležitou vývozní komoditou jsou také bavlněné tkaniny, které byly vyvezeny do Afriky v celkové hodnotě překračující jednu miliardu Kč, z toho do Mali a Senegalu přibližně za 600 mil. Kč, resp. 400 mil. Kč. V širším kontextu lze konstatovat, že celkový vývoz do zemí skupiny „rozvojové ekonomiky“ meziročně poklesl. Co se týče afrických států, je zapotřebí hledat příčiny přímo na africkém kontinentu, kde v roce 2016 došlo ke zpomalení ekonomického růstu. Navíc v případě Nigérie a především Angoly se jedná o ekonomiky, které jsou do značné míry závislé na vývozu ropy, jejíž ceny byly na světových trzích v roce 2016 nižší než v předchozích obdobích. Se zpomalením ekonomického růstu tak jde ruku v ruce také snížená kupní síla v afrických ekonomikách.

Dovoz zboží ze subsaharské Afriky dosáhl částky přibližně 12 mld. Kč. Oproti vývozu však dovoz z tohoto regionu meziročně vzrostl přibližně o půl mld. Kč. Celých 65 % celkového dovozu ze subsaharské Afriky tvoří dovoz zboží z JAR, miliardovou hranici dovozu překonal pak jen Mosambik, odkud se do ČR dováží především hliník. Co se týče zbožové struktury, ve vývozu nadále převažuje SITC 7, tedy stroje a dopravní zařízení s podílem cca 70 %, naopak do ČR byly ze subsaharské Afriky nadále dováženy především výrobky s nízkou přidanou hodnotou, jako potraviny nebo suroviny. Výjimku tvoří dovoz z JAR, v němž převažují strojírenské výrobky a z nich pak filtrační a čisticí stroje na kapaliny nebo plyny v hodnotě 1,8 mld. Kč a motorová vozidla k dopravě zboží za 1,3 mld. Kč.

Rovněž v roce 2016 se konala řada akcí, zaměřených na propagaci subsaharské Afriky jakožto teritoria skýtajícího zajímavé příležitosti pro český export. Jednou z nich byl již tradiční Meeting Point organizovaný agenturou CzechTrade v únoru 2016, na kterém se setkali zástupci českých firem se zahraničními pracovníky agentury. Vzhledem k očekávanému otevření kanceláře CzechTrade v nigerijském Lagosu projevil zájem o její služby v tomto regionu přibližně třicet českých firem.⁶⁸ Mezinárodní obchodní komora uspořádala 30. 3. 2016 v Praze kulatý stůl zaměřený na obchodní příležitosti v Ghaně za účasti předsedy Česko-ghanské obchodní komory pana Ing. Michaela Kugblenu, Ph.D. Jeho cílem bylo přiblížit českým exportérům příležitosti v Ghaně a navázat nové obchodní kontakty.⁶⁹ Ve dnech 15.–16. 6. 2016 se konal Festival exportu CZ 2016, který uspořádala rovněž Mezinárodní obchodní komora a jehož cílem bylo „podpořit mezinárodní obchodní výměnu“. Mezi teritoriálními prioritami byly identifikovány také střední a jižní Afrika, z jednotlivých zemí pak jmenovitě JAR, Ghana, Nigérie, Konžská demokratická republika.⁷⁰

Exportní semináře uspořádalo ve sledovaném roce také MZV. První z nich se konal 7. 4. 2016 a teritoriálně byl zaměřen na Etiopii a Keňu⁷¹ a druhý z nich se zaměřením na Ghanu, Nigérii a Senegal se konal 21. 11. 2016.⁷² Na obou akcích byl zdůrazněn potenciál daných zemí pro český vývoz a se svou prezentací vystoupili kromě ekonomických diplomatů velvyslanectví v afrických zemích rovněž zástupci českých firem, jež do zmíněných zemí úspěšně vyvážejí své výrobky.

České firmy se prezentovaly rovněž na různých veletrzích v subsaharské Africe. Jednou z takových akcí byla prezentace českých potravinových výrobků v Cotonou v Beninské republice 28.–30. 9. 2016. Prezentace se konala za finanční a aktivní podpory ZÚ Abuja a byla zorganizovaná firmou AMJ Group SE, která dlouhodobě působí v západní Africe.⁷³ České firmy Česká zbrojovka a.s. a Sellier & Bellot a.s. vystavovaly na největším loveckém a outdoorovém veletrhu v Africe, Huntex 2016, který se konal v jihoafrickém Johannesburgu v dubnu 2016.⁷⁴ Bezpečnostní technologie firem 2N Telekomunikace a Jablotron byly prezentovány na veletrhu Securex 2016 v Johannesburgu 24.–26. 5. 2016.⁷⁵ Bezpečnostní a obranná technika více než deseti českých firem byla v září 2016 představena na veletrhu Africa Aerospace and Defence, největším veletrhu svého druhu v Africe.⁷⁶ Čeští výrobci obranné a bezpečnostní techniky se prezentovali za účasti členů Asociace obranného a bezpečnostního průmyslu ČR a zástupců keňských a rwandských ozbrojených sil rovněž v rámci návštěvy náčelníka Generálního štábu ČR v Keni a Rwandě 2.–3. 6. 2016.⁷⁷

Do regionu subsaharské Afriky směřovaly ve sledovaném roce také podnikatelské mise. Ve dnech 3.–5. 10. 2016 směřovala do Etiopie v rámci projektu ekonomické diplomacie podnikatelská mise náměstkyně ministra zemědělství ČR Jaroslavy Beneš Špalkové. V průběhu návštěvy se konal podnikatelský seminář za účasti českých a etiopských firem a byly představeny konkrétní možnosti spolupráce v oblasti zemědělství.⁷⁸ V rámci rozvojového projektu Aid for Trade se uskutečnila 19.–22. 10. 2016 rovněž v Etiopii návštěva představitelů Hospodářské komory ČR spolu s podnikatelskou misí, v rámci které se konal podnikatelský seminář za účasti zástupců etiopské podnikatelské sféry. Mise navázala na červencovou návštěvu představitelů Addis Ababa Chamber of Commerce and Sectoral Associations (AACCSA) v ČR, kdy došlo k podpisu Memoranda o spolupráci obou komor.⁷⁹ Početná podnikatelská mise doprovázela rovněž společnou misi MZV a MZ do Nigérie a Senegalu. Ještě před odjezdem se její účastníci sešli s ministrem zahraničních věcí L. Zaorálkem, jenž měl původně delegaci vést. Ten spatřoval příležitosti pro české firmy především v oblastech energetiky, zdravotnictví a zemědělství.⁸⁰ Podnikatelská mise do Nigérie a Senegalu zaznamenala konkrétní výsledky: zástupci firmy ITMS plast, s. r. o., dojednali kontrakty na dodávku podzemních plastových nádob pro jímání vody; firma AGILE, s. r. o., dojednala dodávky unifikovaných panelů pro výstavbu jednoduchých domů a školních tříd; firma Dr. Müller Pharma, s. r. o., jednala s potenciálními distributory svých výrobků.⁸¹

Dne 20. 6. 2016 se konala výroční Konference ekonomických radů MZV ČR a ředitelů zahraničních kanceláří agentury CzechTrade, na které byla představena aktualizovaná Mapa globálních oborových příležitostí, doplněná i o příležitosti v oblasti zahraniční rozvojové spolupráce.⁸² Tento dokument významně pomáhá českým exportérům orientovat se v perspektivních oblastech pro vývoz zboží a zahraniční investice. Dalším projevem spolupráce MZV a MPO je fungování společného Klientského centra pro export, poskytujícího českým podnikatelům konzultace jejich exportních a investičních záměrů.⁸³ Českému vývozu by mohla napomoci také plánovaná spolupráce s francouzskými exportéry, kteří především ve frankofonních zemích Afriky mohou přispět svou znalostí prostředí a kontakty.⁸⁴ Jak již bylo zmíněno, ve sledovaném roce český vývoz do subsaharské Afriky poklesl, přesto však lze identifikovat několik významných a zajímavých *success stories* v regionu. Bezpochyby jsou jimi zahraniční investice směřující do regionu subsaharské Afriky. Jde o závod na výrobu obuvi v ghanském Kumasi, který vystavěla firma Knights, nebo závod na výrobu plastových oken v JAR liberecké firmy Pavlů-Complex, která má od října 2016 nové zastoupení v Addis Abebě.⁸⁵ Investovat v Ghaně se rozhodl také český podnikatel Aleš Buksa, jenž zde spoluzaložil firmu Well-being Natural Products Ghana Limited, zabývající se těžbou a výrobou balené vody SkyWater.⁸⁶ Ve fázi plánování je výstavba závodu firmy Pegas Nonwovens v JAR na výrobu netkaných textilií, jež se využívají ve zdravotnictví, zemědělství nebo stavebnictví.⁸⁷ Výrobce nábytku Techo pak zvažuje spuštění výroby přímo ve východní Africe, kam své výrobky doposud vyváží, konkrétně v Tanzanii.⁸⁸ Odráží to tak nový trend, kdy africké státy již nestojí pouze o dovoz výrobků z Evropy, ale je zde patrný zájem o výrobu přímo v regionu a vytváření tak nových pracovních míst a skutečného obchodního partnerství. Zájem

je především o poskytování technologií a vzdělávání. O investice ve střední Evropě a potažmo i v ČR projevila naopak zájem ve sledovaném roce jihoafrická investiční skupina Coast2Coast, zaměřující se na výrobce zdravotnického a spotřebního zboží.⁸⁹

Pro české firmy je v oblasti subsaharské Afriky zajímavý především sektor zemědělství a výroby potravin, vzhledem k tomu, že velká část afrických států je ne-soběstačná a je nucena potraviny dovážet. Potenciál vývozu potravin do Afriky zdůrazňuje také pojišťovna EGAP, přičemž za nejperspektivnější trhy označila Tanzanii a Zambii.⁹¹ Tento potenciál si uvědomují i české firmy, např. zemědělské družstvo Impuls šlechtí v Zambii skot tak, aby byla zajištěna jeho odolnost.⁹² České farmy poskytují zambijským zemědělcům také know-how, jako v případě návštěvy zambijských farmářů v ČR v rámci projektu ekonomické diplomacie, která se konala 11.–15. 9. 2016.⁹² V Angole začala česká firma Bauer Technics stavět farmu pro chov vepřů v hodnotě 750 mil. Kč. Země, do které se donedávna celých 97 % potravin dováželo, se totiž po propadu cen ropy rozhodla přehodnotit svou politiku a zahájila podporu investic do zemědělství s cílem dosažení potravinové bezpečnosti.⁹³ Zemědělskou techniku, konkrétně traktory na sklizeň rýže prostějovského výrobce Šálek, vyváží do Ghany středočeská firma Knights.⁹⁴ V souvislosti s dodávkami traktorů do Ghany uspořádala firma Knights také workshopy, na kterých v Akkrě a Tamale v dubnu 2016 představila zájemcům údržbu, ovládání a nastavení malotraktorů.⁹⁵ Firma Knights může profitovat ze znalosti místního prostředí a kontaktů, vzhledem k tomu, že jejím ředitelem je Karl Laryea, rodilý Ghaňan žijící v Česku. Za podporu vzájemných česko-ghanských obchodních vztahů získal dokonce od Ministerstva zahraničních věcí ČR ocenění.⁹⁶ Zájem o českou zemědělskou techniku projevila rovněž delegace zástupce ministerstva zemědělství Senegal, která 22. 10. 2016 navštívila firmu Vari. Tato firma vyváží do několika zemí subsaharské Afriky, např. do Ghany, Beninu nebo Angoly.⁹⁷ Pokračující zájem afrických zákazníků lze pozorovat také u textilních výrobků. Tradiční exportér „afrického brokátu“ Veba Broumov se v posledních dvou letech potýká s problémy s vývozem svých tkanin z důvodů zhoršené bezpečnosti a ekonomické situace v Nigérii, Nigeru a Mali, což dokonce vedlo k propouštění v regionu, který se i tak potýká s vysokou nezaměstnaností.⁹⁸ Oproti roku 2015, kdy firma vyvezla bavlněné tkaniny v hodnotě 1,1 mld. Kč, v roce 2016 poklesl vývoz do Afriky o přibližně polovinu a dosáhl 644 mil. Kč.⁹⁹ Firma si však uvědomila potřebu diverzifikace svého vývozu a snaží se pronikat na trhy nové, jako je čadský, nebo se navrácí do původních odbytišť, např. do Ghany.¹⁰⁰ Dalším vývozcem textilních výrobků do subsaharské Afriky je kloboučnická firma Tonak vyvážející do Senegalů svůj tradiční výrobek – čepice zmijovky, nebo fezy do Nigérie.¹⁰¹ Na africký kontinent, konkrétně do Ghany a Nigérie, expanduje také příbramský výrobce vybavení pro koupelny Ravak.¹⁰² Do Nigérie zamýšlí vyvážet stavební bloky ostravská firma Flash Steel Power.¹⁰³ Za zmínku stojí rovněž spolupráce a konzultace, které poskytla česká firma NIX.CZ rwandské organizaci Rwanda Information and Communication Technology Association (RICTA), která spravuje doménu .rw a provozuje peeringové centrum RINEX.¹⁰⁴ Z uvedených příkladů jasně vyplývá, že české firmy se aktivně snaží nacházet nové příležitosti v subsaharské Africe, v čemž jim pomáhají také mechanismy ekonomické diplomacie. Přesto byl v roce 2016 zaznamenán propad

exportu, který je však zapříčiněn, jak již bylo zmíněno v předcházejících odstavcích, především s ekonomickou situací přímo v regionu, kdy pokles cen některých vývozních surovin negativně ovlivňuje koupěschopnost afrických zákazníků, popř. negativně ovlivňuje vývoz zboží zhoršená bezpečnostní situace v některých afrických regionech, což se projevilo v případě již zmíněné firmy Veba Broumov.

AFRICKÝ ROZMĚR ČESKÉ ZAHRA NIČNÍ POLITIKY: IDENTIFIKACE A CHARAKTERISTIKA KLÍČOVÝCH AKTÉRŮ

O teritoriální agendu subsaharské Afriky se nadále na MZV stará samostatný Odbor států subsaharské Afriky. Počet českých zastupitelských úřadů v subsaharské Africe zůstal rovněž ve sledovaném roce nezměněn a ustálil se na sedmi, přičemž k 31. 7. 2017 bylo rozhodnuto o uzavření ZÚ Harare a jeho přesunu do zambijské Lusaky, která je prioritní zemí české ZRS. O otevření dalších zastupitelských úřadů se prozatím neuvažuje, spíše je zde patrná snaha o jejich posilování. V souladu s touto strategií byl vyslán nový ekonomický diplomat na ZÚ Dakar a ZÚ Akkra a obchodní úsek Velvyslanectví ČR v Pretorii byl posílen o lusofonní diplomatku, paní Kristýnu Chvátalovou. Zastupitelské úřady by měly být posilovány rovněž o zemědělské pracovníky, kteří budou rekrutováni z místních sil a financováni z prostředků Ministerstva zemědělství ČR. Zastupitelský úřad v senegalském Dakaru nadále sídlí v prostorách pronajatých od ZÚ Nizozemska. Náměstek M. Tlapa na návštěvě Senegalu 13.–14. 5. 2016 projevil záměr o povýšení ZÚ Dakar na velvyslanectví a hovořil také o posílení českého zastupitelského úřadu o ekonomického diplomata.¹⁰⁵ V roce 2016 ministr zahraničních věcí rozhodl o povýšení vedoucího ZÚ Dakar do funkce velvyslance a oddělení zastupitelského úřadu od ZÚ Rabat a další personální posílení od léta 2017. Co se týče změn akreditací, přebralo od 14. 11. 2016 Velvyslanectví ČR v Pretorii od Velvyslanectví ČR v Harare diplomatickou a konzulární příslušnost za Mosambickou republiku.¹⁰⁶

Ve sledovaném roce byla rozšířena síť honorárních konzulátů v subsaharské Africe, což je významné především pro rozšiřování povědomí o ČR v regionu. Dne 11. 2. 2016 byl opětovně otevřen Honorární konzulární úřad v Port Louis na Mauriciu,¹⁰⁷ honorární konzulát v Togu v čele s honorárním konzulem Milanem Horáčkem byl opětovně otevřen 10. 6. 2016¹⁰⁸ a další honorární konzulát byl ve sledovaném roce otevřen v Malawi, kde se honorárním konzulem stal Prof. Leonard Kamwanja.¹⁰⁹

Nadále pokračuje fungování Visegrádského domu v Kapském městě, který slouží především pro konzulární účely. Dne 15. 2. 2016 se zde konala při příležitosti zahájení parlamentní sezóny slavnostní recepce států Visegrádské skupiny, na které bylo připomenuto 25. výročí založení tohoto uskupení.¹¹⁰ Z hlediska prohlubování obchodních vztahů se státy západní Afriky je důležité především otevření kanceláře CzechTrade v nigerijském Lagosu v lednu 2017, které se ve sledovaném roce připravovalo. Po kanceláři v Johannesburgu se jedná o druhé zastoupení CzechTrade v subsaharské Africe. Od otevření této kanceláře se očekává posílení významných českých vývozců, především Škoda Auto a Aero Vodochody, nejen v Nigérii.¹¹¹

SUBSAHARSKÁ AFRIKA V MEDIÁLNÍM A VEŘEJNÉM PROSTORU

V roce 2015 byl mediální obraz Afriky zkreslen především migrační krizí, přičemž tento trend pokračoval, přestože v menší míře, i v roce 2016. Oproti minulým létům, kdy byl médiu zároveň zdůrazňován především ekonomický růst afrických zemí, se mediální obraz subsaharské Afriky ve sledovaném roce proměnil. Ilustrují to např. články s titulkem „*Africký boom je u konce*“¹¹², „*Brexit dolehl i na Afriku. Měny oslabily, země se bojí o odbyt zboží*“¹¹³ nebo „*Nigérie padá do recese. Největší ekonomiku Afriky sráží levná ropa*“.¹¹⁴ Odrážejí tak především již několikrát zmíněný fakt, že ekonomický růst afrických států v roce 2016 zpomalil, především v důsledku snížení cen exportních surovin. Některé státy subsaharské Afriky, např. Nigérie, jsou však nadále vnímány jakožto významné cíle pro český export, což může být ilustrováno faktem, že červencová příloha časopisu *E15* „Český export“ byla věnovaná Nigérii.¹¹⁵

Mediální pozornosti se v roce 2016 těšily projekty na záchranu ohrožených druhů zvířat v subsaharské Africe. Vědci z ČZU např. vypracovali studii o úbytku zvířat v západní Africe,¹¹⁶ ČZU společně se spolkem *Derbianus* nadále pokračují v rozličných aktivitách na záchranu ohroženého druhu antilopy *Derbyho* v Senegalu.¹¹⁷ V této věci navštívila také delegace z této univerzity 20.–25. 3. 2016 Senegal, kde bylo podepsáno Memorandum o porozumění mezi ČZU a místními partnery.¹¹⁸ Pro lepší koordinaci aktivit se senegalskými partnery byla v roce 2016 rovněž založena meziparlamentní skupina Česká republika–Senegal.¹¹⁹ V boji proti pytlákům slonů ve střední Africe se angažuje nezisková organizace *Save elephants*.¹²⁰ Do boje proti pytlákům, nelegálně lovicím slony v nigerijské rezervaci *Yankari Game Reserve*, se zapojuje zlínská ZOO, přičemž se jedná o její první projekt přímo ve volné přírodě.¹²¹ Nadále pokračují různé sbírkové akce, jako *Mobil pro Kongo*,¹²² *Kola pro Afriku*¹²³ nebo *Brýle pro Afriku*.¹²⁴ Pozornost médií si zasloužila také aktivita českého lékaře *Rastislava Maďara*, jehož organizace *International Humanity* vystavěla v Malawi nemocnici.¹²⁵

Nadále pokračovaly aktivity na šíření povědomí o subsaharské Africe v ČR. Zasadily se o ně především občanská sdružení *Humanitas Afrika* nebo *Africký informační portál*, který v galerii *Langhans* pořádá ve spolupráci s *Rozvojovka.cz* každý první čtvrtek v měsíci tzv. *Africké čtvrtky*, tedy cykly besed, přednášek a promítání se zaměřením na témata týkající se subsaharské Afriky.¹²⁶ Co se týče akademických akcí, konala se 11. 11. 2016 na Filozofické fakultě Univerzity Hradec Králové u příležitosti 50. výročí vydání knihy *Dějiny Afriky* (*Ivan Hrbek a kol.*) konference na téma „Česká a slovenská afrikanistika: kritické ohlédnutí“.¹²⁷ Naopak o šíření české kultury v subsaharské Africe se zasazují především velvyslanectví. Například u příležitosti „*EU Week 2016*“ uspořádalo české velvyslanectví v Akkře promítání českého oscarového filmu *Kolja*.¹²⁸ Český velvyslanec v Abuji *Pavel Mikeš* pak předal Francouzsko-nigerskému kulturnímu centru v Niamey čtyřicet knih českých autorů přeložených do francouzštiny a francouzské knihy o ČR.¹²⁹ Velvyslanectví ČR v Addis Abebě společně s Knihovnou *Václava Havla* připravilo u příležitosti nedožitých 80. narozenin *Václava Havla* výstavu „*Václav Havel: Politika svědomí a zodpovědnosti*“ v prostorách *Alliance Ethio-Française* v Addis Abebě.¹³⁰ Překvapivě se přílišné pozornosti médií netěšily projekty *ZRS* realizované v prioritní Etiopii, s výjimkou projektů na zajištění pitné vody.¹³¹

ZÁVĚR

Zahraniční politiku vůči regionu subsaharské Afriky lze hodnotit jakožto kontinuální. Již od období úřednické vlády, kdy post ministra zahraničních věcí zastával Jan Kohout, dochází oproti minulým obdobím ke zvýšenému zájmu o toto teritorium. Česká diplomacie i podnikatelé si uvědomují, že bez fyzické přítomnosti na kontinentu není možné efektivně navazovat politické a ekonomické vztahy, proto bylo upuštěno od trendu zavírání českých zastupitelských úřadů a spíše se přistoupilo ke krokům, vedoucím nejprve k navýšení jejich počtu s opětovným otevřením ZÚ Nairobi v roce 2014 a následně k jejich posilování. V příštím roce navíc dojde k povýšení vedoucího ZÚ Dakar na velvyslance. K šíření povědomí o ČR a naplňování teritoriální strategie také vhodně napomáhají častější cesty do subsaharské Afriky, většinou navíc doprovázené podnikatelskými misemi.

V oblasti bezpečnosti lze českou zahraniční politiku označit za reaktivní, vzhledem k tomu, že sleduje širší unijní zájmy, především zajištění bezpečnosti v oblasti Sahelu, která je významným zdrojem nejen teroristických útoků, ale především nelegální migrace. V tomto kontextu pokračovalo zapojení příslušníků AČR do tréninkové mise EUTM-Mali. V roce 2016 bylo schváleno prodloužení mandátu této mise na další roky, přičemž na půdě Parlamentu ČR nedocházelo k politizaci tématu ani polarizovaným debatám, protože české angažmá je široce chápáno jako plnění unijních závazků. Unijní politiku následuje ČR také v oblasti migrace, kdy se společně s dalšími státy V4 zapojila do Svěreneckého fondu EU pro Afriku (EUTF), který byl založen na summitu EU–Afrika v La Vallettě v roce 2015 v reakci na migrační krizi. Naopak proaktivní přístup prokázala ČR při vyjednávání o novém rámci vztahů se zeměmi AKT, přičemž se projevila jakožto neaktivnější z nových členů EU odevzdáním dokonce dvou vstupů do debaty.

Co se týče vzájemných obchodních vztahů České republiky a zemí subsaharské Afriky, ve sledovaném roce nebyl vývoj tak dynamický jako v letech minulých, i přes poměrně proaktivní přístup českých firem i ministerstev reprezentovaný bohatou stykovou agendou, ale také řadou akcí, které se v souvislosti s podporou vývozu do subsaharské Afriky konaly. Český export do tohoto regionu se oproti roku 2015 snížil a nedosáhl hranice 20 mld. Kč, tvořil tak pouhých 0,47 % celkového českého exportu. Tento propad byl zapříčiněn faktory přímo na africkém kontinentu, jako je snížení cen exportních komodit na světových trzích, a týkal se zejména velkých vývozců ropy, Angoly a Nigérie. Měl tak závažné důsledky např. pro textilní firmu Veba Broumov, tradičního vývozce „afrického brokátu“ do západní Afriky, která byla nucena propouštět zaměstnance a hledat na afrických trzích nová odbytíště. I přesto však lze pozorovat ze strany českých podnikatelů zájem o obchodování se subsaharskou Afrikou a pomalu se obracející trend, kdy nestačí do Afriky pouze výrobky vyvážet, ale české firmy odpovídají na africký zájem o transfer technologií a investice přímo v regionu. Pronikání na africké trhy může efektivně napomáhat také aktivní meziresortní spolupráce, zvláště s resorty zemědělství a průmyslu a obchodu, jež byla nastartována především v roce minulém. Projevila se např. společnými cestami zástupců resortů zahraničních věcí a zemědělství do subsaharské Afriky, spoluprací MPO a MZV s cílem

napomoci českým podnikatelům v exportu a investicích v subsaharské Africe. Českému exportu v západní Africe navíc může napomoci nově otevřená kancelář Czech-Trade v nigerijském Lagosu. V oblasti ekonomiky lze tedy českou zahraniční politiku vůči subsaharské Africe považovat za proaktivní, přestože se z důvodu nízkého objemu vzájemné výměny nadále jedná o okrajovou agendu. Pozitivní je však kontinuita a uvědomění si důležitosti fyzické přítomnosti na africkém kontinentu, které zajisté napomáhají k šíření dobrého jména ČR a českých firem.

Poznámky

- ¹ Za rozhovor a cenné připomínky ke kapitole děkuji Miloslavu Machálkovi, zástupci ředitele Odboru států subsaharské Afriky MZV ČR, 29. 3. 2017. Za komentáře ke vznikajícímu textu děkuji rovněž Ondřeji Horkému-Hlucháňovi. Za případné faktické chyby a interpretaci české zahraniční politiky však zůstávám odpovědná sama.
- ² MZV ČR: *Prohlášení MZV k útokům v Burkině Faso a Somálsku*, 18. 1. 2016.
- ³ MZV ČR: *Reakce MZV k tragédii v Pobřeží slonoviny*, 14. 3. 2016.
- ⁴ MZV ČR: *Prohlášení MZV k rozhodnutí Jihoafrické republiky o odstoupení od Římského statutu*, 24. 10. 2016.
- ⁵ MZV ČR: *Prohlášení MZV k současné situaci v Konžské demokratické republice*, 22. 12. 2016.
- ⁶ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, VII–IX/2016, s. 13. Poznámka: Ve sledovaném roce byl název státu Gabonská islámská republika, od roku 2017 už jen Gabonská republika.
- ⁷ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, X–XII/2016, s. 99; MZV ČR: *Náměstek Kolaja na konferenci ke Středoafričské republice*, 18. 11. 2016.
- ⁸ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 164.
- ⁹ *Ministr zemědělství Marian Jurečka zahájil pracovní cestu do Tanzanie a Zambie*. Marian Jurečka. Poslanec Parlamentu ČR. On-line: <http://www.marianjurecka.cz/clanek/305-ministr-zemedelstvi-marian-jurecka-zahajil-pracovni-cestu>; *Ministr Jurečka na obchodní misi v Africe*. eAgri. On-line: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/proexportni-okenko/informace-z-uskutecnenych-akci/ministr-jurecka-na-obchodni-misi-v.html>.
- ¹⁰ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 57–58.
- ¹¹ MZV ČR: *Ministr zemědělství Marian Jurečka navštívil Nigérii*. Velvyslanectví ČR v Abuji, 19. 5. 2016.
- ¹² MZV ČR: *Náměstek Tlapa v Nigérii a Senegal*, 13. 5. 2016.
- ¹³ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 86.
- ¹⁴ *Ministr zemědělství Marian Jurečka navštívil Nigérii*, op. cit.
- ¹⁵ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 149–150.
- ¹⁶ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 140–141; MZV ČR: *Náměstek Kaucký v Burkině Faso*, 12. 4. 2016.
- ¹⁷ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 141; MZV ČR: *Náměstek Kaucký na návštěvě Ghany*, 15. 4. 2016.
- ¹⁸ MZV ČR: *Náměstek Tlapa vystoupil v Keni na 14. Konferenci OSN pro obchod a rozvoj*, 21. 7. 2016.
- ¹⁹ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky. Data*, VII–IX/2016, s. 64; MZV ČR: *Náměstek Tlapa se setkal s ministryní zahraničních věcí Keňské republiky Aminou Mohamed*, 19. 7. 2016.

- ²⁰ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, VII–IX/2016, s. 65; MZV ČR: *Náměstek Tlapa jednal s ministrem průmyslu a obchodu Keňské republiky Adanem Mohamedem*, 20. 7. 2016.
- ²¹ MZV ČR: *Náměstek Tlapa navštívil Rwandu*, 22. 7. 2016.
- ²² MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, VII–IX/2016, s. 67; MZV ČR: *Náměstek Tlapa jednal s ministryní zahraničních věcí Rwandy o posílení spolupráce*, 25. 7. 2016.
- ²³ MZV ČR: *Prezentace českého obranného průmyslu v Angole a JAR*. Velvyslanectví ČR v Pretorii, 16. 9. 2016.
- ²⁴ MZV ČR: *Náměstkyně ministra zdravotnictví ČR Lenka Teska Arnoštová navštívila Zambii*, 25. 4. 2016.
- ²⁵ MZV ČR: *Náměstek ministra zemědělství Zdeněk Adamec jednal v Zambii*, 20. 4. 2016.
- ²⁶ Vláda ČR: *Usnesení vlády České republiky ze dne 2. května 2016 č. 399 k obslání 2. Environmentálního shromáždění Organizace spojených národů (UNEA-2)*. On-line: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/VPRAA9P9UYW5>.
- ²⁷ MZV ČR: *Recepce ke státnímu svátku ČR*. Velvyslanectví ČR v Nairobi, 29. 10. 2016.
- ²⁸ MZV ČR: *Cesta zástupce náměstka ministra zahraničních věcí do Ugandy a Tanzanie*. Velvyslanectví ČR v Nairobi, 10. 10. 2016.
- ²⁹ MZV ČR: *Zástupce ředitele Odboru států subsaharské Afriky MZV jednal v Mosambiku*. Velvyslanectví ČR v Harare, 31. 5. 2016.
- ³⁰ MZV ČR: *Návštěva náčelníka Generálního štábu AČR armádního generála J. Bečváře v Keni a Rwandě*. Velvyslanectví ČR v Nairobi, 4. 6. 2016.
- ³¹ MZV ČR: *Ředitel České rozvojové agentury navštívil Zambii*. Velvyslanectví ČR v Harare, 30. 3. 2016.
- ³² MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, I–III/2016, s. 79–80.
- ³³ MO ČR: *Obrana a bezpečnost. To jsou hlavní témata letošního ročníku Future Forces Forum 2016*, 19. 10. 2016. On-line: <http://www.mocr.army.cz/informacni-servis/zpravodajstvi/obrana-a-bezpecnost--to-jsou-hlavni-temata-letosniho-rocniku-future-forces-forum-2016-127877/>.
- ³⁴ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 157; MZV ČR: *Náměstek Tlapa vedl politické konzultace s Etiopií*, 3. 6. 2016.
- ³⁵ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, X–XII/2016, s. 99; MZV ČR: *Náměstek Tlapa: máme zájem na posílení spolupráce s JAR*, 16. 11. 2016.
- ³⁶ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, VII–IX/2016, s. 67–68; MZV ČR: *Náměstek Tlapa jednal o ekonomickém rozvoji Etiopie*, 28. 7. 2016.
- ³⁷ MZV ČR: *Delegace z Kana v Jihočeském kraji*. Velvyslanectví ČR v Abujji, 28. 1. 2016.
- ³⁸ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 65; Vláda ČR: *Předseda vlády Sobotka se setkal s velvyslanci zemí subsaharské Afriky*, 21. 4. 2016. On-line: <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/predseda-vlady-sobotka-se-setkal-s-velvyslanci-zemi-subsaharske-afriky-142765/>.
- ³⁹ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 163; MZV ČR: *Kulatý stůl k budoucnosti vztahů EU se zeměmi Afriky, Karibiku a Tichomoří*, 17. 6. 2016.
- ⁴⁰ MZV ČR: *Svěřenecký fond EU pro Afriku – seminář a jednání zemí V4*, 11. 4. 2016.
- ⁴¹ MZV ČR: *Memorandum o výměně informací mezi Addis Ababa University a Technologickou agenturou ČR*. Velvyslanectví ČR v Addis Abebě, 11. 5. 2016.
- ⁴² MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, VII–IX/2016, s. 96–98.
- ⁴³ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 193–194
- ⁴⁴ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, VII–IX/2016, s. 69; MZV ČR: *ČR podpoří dokončení vzdělání nigerijských studentů na 1. lékařské fakultě UK*, 24. 8. 2016.
- ⁴⁵ MZV ČR: Bulletin *Zahraniční politika České republiky. Data*, IV–VI/2016, s. 154; MZV ČR: *Ministr Zaorálek se zúčastnil oslav Dne Afriky*, 26. 5. 2016.
- ⁴⁶ Poslanecká sněmovna PČR: *Zápis z jednání č. 24 (30. března 2016)*. Zahraniční výbor PS PČR. On-line: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=85933>.

- ⁴⁷ Poslanecká sněmovna PČR: *Zápis z jednání č. 28 (6. října 2016)*. Zahraniční výbor PS PČR. On-line: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=103419>.
- ⁴⁸ Senát PČR: *Zápisy*. Výbor pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost. On-line: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/web/internet/10/struktura/vybory/vzob/zapisy>.
- ⁴⁹ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky*. Data, VII–IX/2016, s. 84.
- ⁵⁰ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky*. Data, X–XII/2016, s. 109–110.
- ⁵¹ MZV ČR: *Ministr Zaorálek: ČR podporuje unijní angažmá v regionu Sahelu*, 21. 6. 2016.
- ⁵² MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky*. Data VII–IX/2016, s. 17–18.
- ⁵³ *Prohlášení ze setkání nejvyšších ústavních činitelů k zahraniční politice*. MZV ČR, 14. 4. 2016.
- ⁵⁴ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky*. Data, IV–VI/2016, s. 42.
- ⁵⁵ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky*. Data, IV–VI/2016, s. 61–62; Vláda ČR: *Usnesení Vlády ČR ze dne 18. dubna 2016 č. 339 k návrhu na působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v letech 2017 a 2018 s výhledem na rok 2019*. On-line: <https://apps.odok.cz/attachment/-/down/IHOAA99AFKAM>.
- ⁵⁶ Poslanecká sněmovna PČR: *Sněmovní tisk 786/1, část č. 1/2. Usnesení VO k tisku 786/0, 27. 4. 2016*. On-line: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=786&ct1=1>.
- ⁵⁷ Poslanecká sněmovna PČR: *Usnesení PS č. 1276 k návrhu na působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v letech 2017 a 2018 s výhledem na rok 2019 /sněmovní tisk 786/, 29. 6. 2016*. On-line: <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&v=US&ct=1276>.
- ⁵⁸ Poslanecká sněmovna PČR: *Stenografický zápis 48. schůze*, 29. 6. 2016. On-line: <http://www.psp.cz/eknih/2013ps/stenprot/048schuz/s048058.htm#r2>.
- ⁵⁹ Poslanecká sněmovna PČR: *48. schůze, 122. hlasování, Návrh na působení sil MO ČR v zahr. oper. v letech 2017 a 2018*, 29. 6. 2016. On-line: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=63873>.
- ⁶⁰ Senát ČR: *145. Usnesení z 25. schůze, konané dne 18. května 2016 k Návrhu na působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v letech 2017 a 2018 s výhledem na rok 2019. Senátní tisk č. 251*. Výbor pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost, 18. 5. 2016. On-line: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/htmlhled?action=doc&value=80015>.
- ⁶¹ Senát ČR: *Stenozáznam z 1. dne 26. schůze*, 14. 7. 2016. On-line: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=10&IS=5742&D=14.07.2016#b1699>.
- ⁶² Senát: *486. usnesení Senátu z 26. schůze, konané dne 14. července 2016 k návrhu na působení sil a prostředků rezortu Ministerstva obrany v zahraničních operacích v letech 2017 a 2018 s výhledem na rok 2019 /senátní tisk č. 251/, 14. 7. 2016*. On-line: <http://www.senat.cz/xqw/webdav/pssenat/original/80756/67815>.
- ⁶³ Senát ČR: *26. schůze, 11. hlasování*, 14. 7. 2016. On-line: <http://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=16105&O=10>.
- ⁶⁴ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky*. Data, IV–VI/2016, s. 42.
- ⁶⁵ MO ČR: *Čeští vojáci v zahraničí 2016*. On-line: <http://www.mise.army.cz/historie-misi/v-zahranici-2016/cesti-vojaci-v-zahranici-2016-130738/>.
- ⁶⁶ *České tanky pomáhají v boji proti Boko Haram, ty čínské byly poruchové*. MF Dnes, 16. 5. 2016.
- ⁶⁷ MZV ČR: *Slavnostní předání vrtulníků keňské policii. Velvyslanectví ČR v Nairobi*, 28. 5. 2016.
- ⁶⁸ *CzechTrade: Letošního Meeting Pointu se zúčastnilo více než 370 firem*. CzechTrade, 14. 3. 2016. On-line: https://www.czechtrade.cz/media/tiskove-zpravy/archiv/czechtrade_-_letosniho-meeting-pointu-se-zucastnilo-vice-nez-370-firem.
- ⁶⁹ *Kulatý stůl – obchodní příležitosti v Ghaně*. ICC ČR, 30. 3. 2016. On-line: <http://www.icc-cr.cz/cs/akce/kulaty-stul-obchodni-prilezitosti-v-ghane>.
- ⁷⁰ *Festival exportu CZ 2016*. ICC ČR, 15. 6. 2016. On-line: <http://www.icc-cr.cz/cs/akce/festival-exportu-cz-2016>.
- ⁷¹ MZV ČR: *Seminář „Etiopie a Keňa – exportní příležitosti pro české firmy“*, 7. 4. 2016.
- ⁷² MZV ČR: *Seminář „Ghana, Nigérie, Senegal – exportní příležitosti pro české firmy“*, 21. 11. 2016.
- ⁷³ MZV ČR: *Prezentace českých potravinářských produktů v Cotonou*. Velvyslanectví ČR v Abuiji, 3. 11. 2016.

- ⁷⁴ MZV ČR: *České firmy na největším loveckém a outdoorovém veletrhu v Africe*. Velvyslanectví ČR v Pretorii, 14. 4. 2016.
- ⁷⁵ MZV ČR: *Firmy 2N Telekomunikace a Jablotron na největším veletrhu bezpečnostních technologií v subsaharské Africe*. Velvyslanectví ČR v Pretorii, 25. 5. 2016.
- ⁷⁶ MZV ČR: *Prezentace českého obranného průmyslu v Angole a JAR*. Velvyslanectví ČR v Pretorii, 16. 9. 2016.
- ⁷⁷ MZV ČR: *Návštěva náčelníka Generálního štábu AČR armádního generála J. Bečváře v Keni a Rwandě*. Velvyslanectví ČR v Nairobi, 4. 6. 2016.
- ⁷⁸ MZV ČR: *Podnikatelská mise náměstkyně ministra zemědělství ČR do Etiopie*. Velvyslanectví ČR v Addis Abebě, 10. 10. 2016.
- ⁷⁹ MZV ČR: *Návštěva Hospodářské komory ČR spolu s podnikatelskou misí v Etiopii*. Velvyslanectví ČR v Addis Abebě, 25. 10. 2016.
- ⁸⁰ MZV ČR: *Ministr Zaorálek jednal s podnikateli před návštěvou Nigérie a Senegalu*, 5. 5. 2016.
- ⁸¹ *České firmy navázaly v Nigérii a Senegalu nové kontrakty*. Hospodářská komora ČR, 16. 5. 2016. On-line: <http://www.komora.cz/aktualni-zpravodajstvi/tiskove-zpravy/tiskove-zpravy-2016/ceske-firmy-navazaly-v-nigerii-a-senegalu-nove-kontrakty.aspx>.
- ⁸² MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky*. Data, IV–VI/2016, s. 164.
- ⁸³ MPO ČR: *Klientské centrum pro export*, 13. 9. 2016. On-line: <https://www.mpo.cz//dokument156033.html>.
- ⁸⁴ *Tuzemskému vývozu do Afriky nabízejí pomoc Francouzi*. E15, 9. 6. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/tuzemskemu-vyvozu-do-afriky-nabizeji-pomoc-francouzi-1300878>.
- ⁸⁵ *Naše nové zastoupení v Africe*. Pavlu-Complex. On-line: <http://www.pavlu-complex.cz/cz/media/archiv-novinek/detail=nase-nove-zastoupeni-v-africe>.
- ⁸⁶ *Iodised bottled water factory opens*. Graphic Online, 18. 2. 2016. On-line: <http://www.graphic.com.gh/news/general-news/iodised-bottled-water-factory-opens.html>.
- ⁸⁷ *Největší česká investice v Africe: Pegas postaví v JAR továrnu za 2 miliardy korun*. Hospodářské noviny, 1. 3. 2017. On-line: <http://byznys.ihned.cz/c1-65642370-nejvetsi-ceska-investice-v-africe-pegas-postavi-v-jar-tovarnu-za-2-miliardy-korun>; *Pegas postaví novou linku ve Znojmě a závod v JAR*. Hospodářské noviny, 17. 6. 2016. On-line: <http://byznys.ihned.cz/c1-65336080-pegas-postavi-novou-linku-ve-znojme-a-zavod-v-jar>.
- ⁸⁸ *Výrobce nábytku Techo otevře obchod v Keni, zvažuje výrobu v Tanzanii*. E15, 13. 7. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/byznys/obchod-a-sluzby/vyrobce-nabytku-techo-otevire-obchod-v-keni-zvazuje-vyrobu-v-tanzanii-1307963>.
- ⁸⁹ *Do Česka přichází dravá investiční skupina z Jižní Afriky. Společnost Coast2Coast se zaměřuje na léčiva, zdravou výživu i domácí potřeby*. Hospodářské noviny, 20. 7. 2016. On-line: <http://archiv.ihned.cz/c1-65372210-do-ceska-prichazi-drava-investicni-skupina-z-jizni-afriky-spolecnost-coast2coast-se-zameruje-na-leciva-zdravou-vyzivu-i-domaci-potreby>.
- ⁹⁰ EGAP: *Vývoz potravin a zemědělských technologií v hledáčku EGAP*, 17. 6. 2016. On-line: http://www.egap.cz/o-spolecnosti/egap-v-mediich/zpravy/egap-v-mediich.php?zpravy_id=238.
- ⁹¹ *České stračeny zachraňují východ Afriky. Chovatel: Výdrží tvrdší prostředí*. E15, 3. 5. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/byznys/zemedelstvi/ceske-straceny-zachranuji-vychod-afriky-chovatel-vydrzi-tvrdsi-prostredi-1292590>.
- ⁹² MZV ČR: *Zambijští farmáři v České republice*. Velvyslanectví ČR v Harare, 14. 10. 2016. On-line: http://www.mzv.cz/harare/cz/obchod_a_ekonomika/zambijsti_farmari_v_ceske_republice.html.
- ⁹³ *Český Bauer Technics nasytí Angolu. Staví farmu za tři čtvrté miliardy*. Euro, 7. 12. 2016. On-line: <http://www.euro.cz/byznys/cesky-bauer-technics-nasyti-angolu-stavi-farmu-za-tri-ctvrte-miliardy>.
- ⁹⁴ *České traktory slaví úspěchy v Ghaně, nečekaně se osvědčily při sklizni rýže*. E15, 10. 2. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/ceske-tractory-slavi-uspechy-v-ghane-necekane-se-osvedcily-pri-sklizni-ryze-1269796>.

- ⁹⁵ MZV ČR: *České malotraktory dobývají Afriku*, 25. 5. 2016.
- ⁹⁶ *Otevírá Česku dveře do Ghany. Podnikatel Laryea za to sbírá ocenění*. Euro, 6. 12. 2016. On-line: <http://www.euro.cz/byznys/otevira-cesku-dvere-do-ghany-podnikatel-laryea-za-to-sbira-oceneni-1318449>.
- ⁹⁷ *Návštěva ze západní Afriky*. Vari, 22. 10. 2016. On-line: <http://www.vari.cz/o-nas/aktuality-novinky/navsteva-ze-zapadni-afriky/art:41142/>.
- ⁹⁸ *Broumovská Veba propouští stovky lidí, zasáhla ji krize na africkém trhu*. E15, 3. 6. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/broumovska-veba-propousti-stovky-lidi-zasahla-ji-krize-na-africkem-trhu-1299854>; *Veba se kvůli Africe propadá do ztrát*. Hospodářské noviny, 17. 6. 2016. <http://archiv.ihned.cz/c1-65336350-veba-se-kvuli-africe-propada-do-ztrat>; *Pátá největší textilka v Česku propouští stovky lidí, padá zájem o brokát*. MF Dnes, Hradecký kraj, 3. 6. 2016. On-line: http://hradec.idnes.cz/textilka-veba-propousti-stovky-zamestnancu-f3e/hradec-zpravy.aspx?c=A160603_2250821_hradec-zpravy_the.
- ⁹⁹ VEBA, textilní závody a.s. *Výroční zpráva za rok 2016*. On-line: <http://www.veba.cz/download/2017-05-vyrocní-zprava-veba-2016.pdf>.
- ¹⁰⁰ MZV ČR: *Veba se úspěšně vrací do Ghany*. Velvyslanectví ČR v Akkře, 28. 9. 2016.
- ¹⁰¹ *Zmijovky se vrací. Oblíbili si je hipsteři, do Afriky putují statisíce kusů*. MF Dnes, 8. 9. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/tonak-sazi-na-zmijovky-a-na-luxus-dqg-ekoakcie.aspx?c=A160907_2271403_ekoakcie_neh.
- ¹⁰² *Ravak loni utřzil 1,9 miliardy. Výrobce vybavení pro koupelny postupně expanduje do Afriky a Asie*. Hospodářské noviny, 14. 3. 2016. On-line: <http://byznys.ihned.cz/c1-65205890-vyrobcve-vybaveni-pro-koupelny-ravak-utrzil-loni-1-9-miliardy-postupne-expanduje-do-afriky-a-asie>.
- ¹⁰³ *Česká firma chce prorazit v Nigérii se stavebními bloky, vydrží tropické podnebí*. E15, 16. 6. 2016. On-line: <http://zpravy.e15.cz/byznys/prumysl-a-energetika/ceska-firma-chce-prorazit-v-nigerii-se-stavebnimi-bloky-vydrzi-tropicke-podnebi-1302305>.
- ¹⁰⁴ *Rwanda chce propojit africké sítě, pomáhá jí český NLX*. CZ. Root.cz, 5. 9. 2016. On-line: <https://www.root.cz/clanky/rwanda-chce-propojit-africke-site-pomaha-ji-cesky-nix-cz/>.
- ¹⁰⁵ MZV ČR: *Bulletin Zahraniční politika České republiky*. Data, IV–VI/2016, s. 150.
- ¹⁰⁶ MZV ČR: *Změna akreditace pro Mosambik*, 16. 11. 2016.
- ¹⁰⁷ MZV ČR: *Znovuotevření Honorárního konzulátu na Mauriciu*. Velvyslanectví ČR v Pretorii, 22. 4. 2016.
- ¹⁰⁸ MZV ČR: *Honorární konzulát v Togu je znovu otevřený*. Velvyslanectví ČR v Akkře, 13. 6. 2016.
- ¹⁰⁹ MZV ČR: *Česká republika otevřela honorární konzulát v Malawi*. Velvyslanectví ČR v Harare, 7. 12. 2016.
- ¹¹⁰ MZV ČR: *Visegrádská recepcce v Kapském Městě (15. 2. 2016)*. Velvyslanectví ČR v Pretorii, 1. 3. 2016.
- ¹¹¹ *Česko expanduje v Africe, posiluje obchod s lidnatou Nigérií*. Deník.cz, 11. 1. 2017. On-line: <http://www.denik.cz/ekonomika/cesko-expanduje-do-afriky-posiluje-obchod-s-nigerii-20170111.html>.
- ¹¹² *KOMENTÁŘ: Africký boom je u konce. Kontinent nestihl industrializovat*. MF Dnes, 13. 1. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/africke-ekonomiky-a-prumyslova-revoluce-ffu-eko-zahranicni.aspx?c=A160113_144437_eko-zahranicni_rts.
- ¹¹³ *Brexit dolehl i na Afriku. Měny oslabily, země se bojí o odbyt zboží*. MF Dnes, 24. 6. 2016. On-line: http://ekonomika.idnes.cz/brexit-bude-katastrofou-pro-nejvetsi-africke-ekonomiky-pjx-eko-zahranicni.aspx?c=A160624_163020_eko-zahranicni_kris.
- ¹¹⁴ *Nigérie padá do recese. Největší ekonomiku Afriky sráží levná ropa*. Investiční web, 31. 8. 2016. On-line: <http://www.investicniweb.cz/news-2016-8-31-nigerie-pada-do-recesenejvetsi-ekonomiku-afriky-srazi-levna-ropa/>.
- ¹¹⁵ *Český export*. Příloha deníku E15 a týdeníku Euro. On-line: <http://www.businessinfo.cz/app/content/files/cesky-export/1607-cesky-export-e15.pdf>.

- ¹¹⁶ *Lvi před vymřením. Česká studie potvrdila úbytek zvířat v západní Africe.* Deník.cz, 24. 4. 2016. On-line: http://www.denik.cz/ze_svetu/ceska-studie-potvrdila-ubytok-vzacnych-zvirat-v-zapadni-africe-20160424.html.
- ¹¹⁷ *Derbianus Conservation.* On-line: <http://www.derbianus.cz/>.
- ¹¹⁸ MZV ČR: *Jednání České zemědělské univerzity v Dakaru.* Velvyslanectví ČR v Dakaru, 29. 3. 2016.
- ¹¹⁹ MZV ČR: *Založena meziparlamentní skupina Česká republika – Senegal.* Velvyslanectví ČR v Dakaru, 2. 9. 2016.
- ¹²⁰ *Save Elephants.* On-line: <http://save-elephants.org/aktualne/>; *Češi v Africe bojují proti pytláctví a snižování počtu slonů. Svůj boj prohrávají.* Africký informační portál, 28. 11. 2016. On-line: <http://africkyportal.cz/clanky/cesi-v-africe-bojuji-proti-pytlactvi-a-snizovani-poctu-slonu-svuj-boj-prohravaji>.
- ¹²¹ *Zoo Zlín pomáhá nigerijské rezervaci se slony.* TÝDEN.cz, 25. 6. 2016. On-line: http://www.tyden.cz/rubriky/relax/zvirata/zoo-zlin-pomaha-nigerijske-rezervaci-se-slony_388512.html.
- ¹²² *Mobil pro Kongo – středoškolaři pomáhají Africe.* Gymnázium Jana Keplera, 29. 11. 2016. On-line: <https://gjk.cz/mobil-pro-kongo-stredoskolaci-pomahaji-africe/>.
- ¹²³ *I třetí sbírka Kola pro Afriku byla úspěšná. Celkem lidé darovali 324 bicyklů.* Jihlavacity.cz. On-line: <http://jihlava.city.cz/zpravodajstvi/i-treti-sbirka-kola-pro-afriku-byla-uspesna-celkem-lide-darovali-bicyklu/6116>.
- ¹²⁴ *Brýle pro Afriku.* On-line: <http://www.bryleproafriku.cz/>.
- ¹²⁵ *Český lékař postavil nemocnici uprostřed Afriky. „Základní vybavení je čelovka“.* Lidové noviny, 16. 9. 2016. On-line: http://www.lidovky.cz/cesky-epidemiolog-a-expert-na-infekcni-choroby-leci-pacienty-uprostred-malawi-1hk-/lide.aspx?c=A160915_184600_lide_ele.
- ¹²⁶ *Každý první čtvrtek v měsíci s Afrikou.* Africký informační portál. On-line: <http://africkyportal.cz/kazdy-prvni-ctvrtek-v-mesici-s-afrikou>.
- ¹²⁷ *Česká a slovenská afrikanistika: kritické ohlednutí. Konference se koná u příležitosti 50. výročí vydání Dějin Afriky (Ivan Hrbek a kol.).* Africký informační portál. On-line: <http://africkyportal.cz/akce/ceska-a-slovenska-afrikanistika-kriticke-ohlednuti-konference-se-kona-u-prilezitosti-50-vyroci-vydani-dejin-afriky-ivan-hrbek-a-kol>.
- ¹²⁸ MZV ČR: *Úspěšné promítání filmu Kolja.* Velvyslanectví ČR v Akkře, 5. 5. 2016.
- ¹²⁹ MZV ČR: *Čeští autoři ve Francouzsko-nigerském kulturním centru v Niamey.* Velvyslanectví ČR v Abujji, 28. 3. 2016.
- ¹³⁰ MZV ČR: *Pozvánka: Výstava připomínající nedožitě 80. narozeniny Václava Havla.* Velvyslanectví ČR v Addis Abebě, 12. 10. 2016.
- ¹³¹ *Pomozte s vodou v Africe. Čeká vás gepard ve skoku.* Echo24, 1. 11. 2016. On-line: <http://echo24.cz/a/w5EWS/pomozte-s-vodou-v-africe-ceka-vas-gepard-ve-skoku>; *Voda Etiopii, školy Palestíně. Česko pomohlo k rozvoji pěti miliardami.* MF Dnes, 3. 6. 2016. On-line: http://zpravy.idnes.cz/ceska-rozvojova-agentura-pomoc-etioapie-pitna-voda-skoly-palestina-1do-/domaci.aspx?c=A160603_123920_domaci_fer.